

Med mladimi zajčarji.

Spisal Ivan Kranjskogorski.

III.

Pred nekaj leti v Rutah sploh niso imeli nikjer domačih zajčkov. Noben gospodar jih ni maral rediti, dasiravno bi jih bili imeli otroci tako radi. Vse so odpravili, kar so jih imeli, in nihče ni maral več slišati o njih. Vsak je rekel, da mu delajo preveliko škodo v hlevu. Res so napravili zajčki po hlevih mnogo škode. To pa samo zato, ker jih niso znali rediti.

Poprej so jih redili samo v hlevu, kjer so svobodno skakali po gnoju in se vsi pomazali. Toda zajčki ne marajo živeti skupno z drugimi domačimi živalmi v širnih prostorih. Tudi imajo navado, da kopljejo dolge rove v zemljo. Ti rovi so njih pravo bivališče. Tam prenočujejo in skrivajo svoje mladiče. Samo kadar se jim oglasi želodček, ali kadar bi se radi poigrali, zapuste temne podzemelske rove in pridejo iskat hrane.

Svojih naravnih navad seveda zajčki tudi niso mogli opustiti, ko so jih ljudje redili v prostornih hlevih pri govedu; saj so tudi tukaj živeli bolj kot napol divje. Tudi tu so hoteli imeti svoje brloge. Zato so kopali mnogoštevilne rove v zid in v prstena tla. To je bilo gotovo v veliko škodo, in ni čuda, da so se jeli ljudje jeziti čeznje. Saj jim takrat tudi niso prinašali posebnega dobička, ker jih niso mogli tako krmiti in vzrejati, kot bi bilo potrebno in dobičkonosno. In sčasoma so odpravili vse zajčke.

Pred nekaj leti pa je prišel v Rute neki gospod iz mesta. Sklical je vse vaške gospodarje ter jim pravil, kako veliko koristijo domači zajčki, če se zna prav ravnati ž njimi. „Vi ne znate zajčkov prav rediti,“ je rekel gospod, „zato ste imeli škodo pri njih, in so se vam pristudili. V hlevu jih ne smete imeti, da prosto okrog letajo in kopljejo rove, ampak rediti jih morate v lesenih zajčnjakih. Tu ne morejo kopati in jim tudi ni treba, ker ima itak vsak zajčji par zase svoj brlog.“

Razlagal jim je gospod na dolgo in široko, kako morajo narediti zajčnjake, da se zajčki v njih dobro počutijo, in kako morajo zajce krmiti in vzrejati, da postanejo veliki in težki. Tudi jim je pravil o boleznih, ki napadajo domače zajce, in kako je treba živalce zdraviti. Meso je dandanes drago. Revni ljudje, ki si težko zaslužijo denar, ga še ob nedeljah ne morejo kupiti. Če bodo pa redili domače zajčke, kakor jim svetuje on, bodo lahko jedli vsako nedeljo mastno pečenko. Pa tudi denarja si bodo lahko prislužili pri njih, saj vzdrževanje zajčkov na deželi ne stane skoraj nič.

Tako jim je pravil tisti gospod. Gospodarji pa so zmajevali z glavami in niso hoteli zajčkov.

„Zajcev pa ne, teh pa ne! Čemu nam bodo?“

Tako so govorili in odšli domov. Gospod iz mesta je bil raditega silno žalosten.

„Saj meni ne škodujete,“ je rekel, „če jih nočete. Škodujete samo sebi. in prav radi tega sem žalosten, ker sebi škodujete. Hotel sem vam dobro.“

Samo gospod učitelj in Drejčkov oče sta mislila drugače nego drugi možje. Sklenila sta, da bosta takoj začela rediti zajčke. Poskusila bosta, če bodo njima res toliko koristili, kot je pravil gospod iz mesta.

Na ta način so dobili pri Seljanovih dva lepà bela zajčka. Drejček ju je bil ves vesel in kar ločiti se ni mogel od nju. Oče so mu ju izročili v varstvo in ga poučevali, kako mora ravnati ž njima. V nekaj mesecih se je njih število že izdatno pomnožilo.

To je bilo pred tremi leti.

Od tistega časa pa so Seljanova mati prinesli vsako nedeljo zvečer namesto močnika mastno pečenko na mizo. Dišala je tako sladko okoli hiše, da je izvabila Seljanovega soseda prav do vrtna ograje.

Duhal je in duhal in ta duh mu je bil kaj pogodu.

„Seljanovim gre pa dobro, pečenko pečejo,“ si je mislil in spet duhal.

„Sss, sss,“ mu je sikalo po nosu, ko je vlekel skozi njega prijetni vonj. Tako mu je ugajal, da bi bil šel najrajši k Seljanovim in pokusil tisto lepodišečo pečenko.

A tu pridejo sosedova mati na prag in pokličejo gospodarja k večerji. Šel je in vsedel se za mizo. Komaj je zajel nekaj žlic močnika in mleka, že je položil žlico nazaj na mizo. Ni mogel jesti močnika, ker ga je prijetni vonj iz Seljanove kuhinje popolnoma prevzel.

„Močnik in mleko, o to je dober dar božji,“ si je mislil, „a ob nedeljah, ko je Gospodov dan, bi bilo prav, če bi si tudi kmet privoščil kaj boljšega — tako kakor Seljanovi.“

Drugo nedeljo ga je že spet privabil duh iz Seljanove kuhinje k plotu. Spet ni mogel večerjati doma močnika, ampak je popil samo mleko, ker mu je rojila ves čas po glavi pečenka. Vpraša gospodinjo, zakaj so Seljanovi v zadnjem času tako gosposki, da vsako nedeljo pečejo pečenko.

„I zakaj,“ je rekla gospodinja, „domače zajčke imajo, pa jo lahko pečejo vsako nedeljo. Tudi za nas bi bilo prav, če bi imeli zajčke!“

„O prav, prav! Takoj si jih moramo tudi mi nabaviti, ker tudi jaz bi rad jedel pečenko ob nedeljah, ko je Gospodov dan.“

„No in poglej, koliko še povrh zasluži Seljanov Drejček pri njih. Do sedaj je shranil že štirideset kron v nabiralniku, če bo šlo tako naprej, bo enkrat še bogat mož. Prav bi bilo, če bi si tudi naši otroci kaj prihranili!“

„Hm, hm,“ je djal sosed in takoj drugi dan prosil Seljanove, naj mu prodajo dva zajčka, ker bi jih tudi on rad redil. Prodali so mu enega, drugega pa gospod učitelj, ki jih je imel že jako veliko.

Na ta način se je začela širiti po celi vasi reja domačih zajčkov. Ljudje so spoznali, kako koristna je ta lepa živalca, če se prav ravna ž njo. Skoraj pri vsaki hiši so potem imeli zajčke, ker vsak je rad užival pečenko ob nedeljah. Saj je nedelja Gospodov dan in ta dan se mora tudi z boljšim poslaviti.

Gospod učitelj je večkrat sklical gospodarje skupaj in jih učil, kako morajo ravnati z zajčki. Kajti človek si ne more vsega na enkrat zapomniti.

In zajčke prav vzrejati ni tako malenkostna reč, mora se precej vedeti. Pa tudi po hišah je hodil gospod učitelj, da se je sam prepričal, če ljudje prav rede zajčke.

Vselej je najbolj pohvalil Seljanove, posebno Drejška. On je bil pa tudi v resnici najbolj izurjen in vesten zajčar v celi vasi. Vedel je veliko, zlasti kako se morajo zajčki krmiti in kakšni morajo biti zajčnjaki. Vsega pa, kar mora znati pravi zajčar, seveda še ni mogel vedeti, ker je bil še premlad.

Kako koristne živalce so domači zajčki, to je zdaj vedela cela vas. Otrokom so se tako priljubili, da niso mogli več biti brez njih. Saj so vendar tako zabavni. Veselo skačejo po zeleni trati in zadovoljno zobljejo sočno muljavo. Poprej so imeli otroci različne igrače, da so si delali kratek čas in veselje. Imeli so lesene vojake, konjiče, ki piskajo, in take reči. Zdaj so pa imeli žive zajčke, lepe bele zajčke in ti so jim delali največje veselje. Postavljali so se na zadnje noge, merili s prednjimi kot vojaki, ki hočejo streljati, potem se pa skrivali med travo.

Vsi otroci v vasi so že imeli zajčke, in vsakemu so donesli že kaj koristnega in lepega: kučmo ali klobuk ali pa škornjice za zimo. Zato se ni čuditi, da so govorili otroci najrajši o svojih zajčkih in da so bili tako ponosni nanje.

Samo Citrarjev Tine je bil tih in žalosten, kadar so govorili o njih, ker jih samo še on ni imel, dasiravno je tako hrepenel po njih. A zdaj se je izpolnila tudi njemu srčna želja; tudi k njemu pride veselje na zeleno trato za hišo.

Tisti dan, ko so mu obljubili Seljanova mati dva zajčka, je prišel vriskaje domov. Ljudje so ga ustavljali in izpraševali, zakaj je tako vesel. On pa jim je ponosno odgovarjal, kaj je vzrok njegovemu veselju.

Še tisti dan je z očetovim dovoljenjem izbral na skednju močne deske za zajčnjak. O ta zajčnjak, ta mu bo še delal preglavice! Pozno v noč je mislil in študiral, kako bi ga napravil. Dve celici bo treba narediti, za vsakega eno. Kako naj bodo dolge in široke? Vprašal bo Drejška. Še bolje pa bo, da vzame merilo in sam izmeri Drejškove celice, ker hoče imeti prav take zajčnjake, kot jih ima Drejšek.

Tako je premišljeval Tine in dolgo ni mogel zaspati. Premetaval se je na postelji z ene strani na drugo še pozno v noč. Slednjič so mu padle oči skupaj, a še v spanju so mu hodili zajčki po glavi.

Sanjalo se mu je, da je ugrabila roparska zver njegovega zajčka. Dirjal je za njo med trnjevim grmovjem, ki mu je trgalo srajco in ga krvavo ranilo, in klical je na ves glas:

„O zajček, srebrnosrajček!“

Kar naenkrat zagleda zver, ki je nesla njegovega zajčka v gobcu in dirjala ž njim čez planjavo. Tine se spusti za njo, že je blizu nje, že se skloni, da jo zagradi za vrat in otme ubogega zajčka — a pri tisti priči se odpre brezдно, in zver smukne vanje. Tine se je lovil z rokami, da bi še on ne padel v prepad, pa bilo je prepozno. Že se je zgrudil v globočino. Zaječal je in zakričal:

„Pomagajte, pomagajte!“

Priletel je na dno brezdna in čudno — nič se ni udaril. Ozre se in pred sabo zagleda čudnega majhnega moža. Ves je bil rdeč, samo brado je imel belo, iz oči pa mu je švigal zelen plamen. Tine je hotel zbežati, a niso ga nesle noge; še z mesta se ni mogel geniti. Rdeči mož pa je stegnil kosmato roko po njem in ga hotel zagrabit. Tineta je obšla groza, in na vse grlo je zaklical:

„Pomagajte, pomagajte!“

V tem trenutku pa se je prebudil. Pri postelji so stali mamica s svečo v roki in ga tresli za ramo.

„Kaj pa ti je, otrok, da tako kričiš?“

„O mamica,“ je vzkliknil Tine ves vesel; vesel, da ni res, kar se mu je sanjalo.

„Sanjalo se mi je, da sem padel v globoko brezno. Tam pa me je hotel požreti mož, ki je bil ves rdeč, samo brado je imel belo. O mama, to je škrat, ki je ves rdeč, škrat je, škrat!“

Mati so ga mirili. Pokrižali so ga na čelu in pokropili z blagoslovljeno vodo, potem pa šli spat. Tine je pozabil strah in se kmalu zazibal v sladko spanje.

(Dalje.)

Večer.

„O mamica, povejte,
li pot gre do neba,
kjer sanja blede luna,
in zvezdic roj miglja?“

Strašno je to visoko
od zemlje do nebes —
gotovo naše cerkve
je stolpov sto in čez.“

In mamica v naročje
si sinka posadí,
ga v ličece poljubi,
mu to odgovori:

„Prav praviš, sinko dragi,
je stolpov sto in čez
do migljajočih zvezdic,
do jasnih gor nebes.“

A če boš rad ubogal,
potem pa kratka pot
bo enkrat tvoji duši
tja do nebes odtod.

Saj blago, čisto dušo
z doline te solza
kot blisk ponese angel
nad zvezde do Boga.“

J. G.

